

נתנב

קרן הפנסיה של פועלי ועובדי
מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

בניהול מיוחד

בזכות כספ"ס ביניים

ליום 30 ביוני

2017

עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

קרנות הפנסיה הוותיקות
דוח המנהל המיוחד ליום 30 ביוני, 2017

תוכן העניינים

עמוד	פתח דבר	
1.....	פתח דבר	
	א. כללי	
	ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי	
	ג. כרית ביטחון לקרנות הפנסיה	
3.....	תאור תמציתי של קרנות הפנסיה	.1
	מבנה ארגוני	1.1
	ארועים מיוחדים	1.2
	חקיקה ראשית וחקיקת משנה	1.3
	חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון	1.4
14.....	מצב כספי- ההתחייבות הפנסיונית	.2
	הערכת ההתחייבות האקטוארית	2.1
	גרעון הקרן	2.2
	אופן חישוב הסיוע לקרנות	2.3
	שיטת חלוקת הסיוע	2.4
	כרית ביטחון לקרנות	2.5
16.....	תוצאות הפעילות	.3
	תשואת הקרן	3.1
17.....	השפעת גורמים חיצוניים	.4
	התחייבויות תלויות ותביעות משפטיות	4.1
17	בקרות ונהלים	.5
18.....	בקרה פנימית על הדיווח הכספי	.6

פתח דבר

א. כללי

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הן "קופות גמל לקצבה" ו"קרנות ותיקות", כהגדרת המונחים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח גמל") ובתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות מס הכנסה"), והן מאושרות ופועלות לפיהם.

קרנות אלו סגורות למצטרפים חדשים החל מיום 1.4.95, בהתאם להחלטת הממשלה.

בעקבות הגרענות שנוצרו בחלק מקרנות הפנסיה הוותיקות, בוצעה במהלך שנת 2003 רפורמה מקיפה. במסגרת הרפורמה האמורה הותקן תקנון אחיד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר: מבטחים, מקפת, קג"מ, נתיב, בניין, חקלאים אגד והדסה (להלן: "הקרנות" או "קרנות הפנסיה" או "הקרנות הוותיקות שבהסדר") ומונה להן מנהל מיוחד. כן נקבע במסגרת אותה רפורמה כי יינתן סיוע ממשלתי לקרנות שבהסדר לצורך מימון הגרענות האקטואריים.

החל מיום 1 באוגוסט 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"), למנהל המיוחד נתונות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים שלו. לצורך הסדרת האיחוד התפעולי של הקרנות הוותיקות שבהסדר, נחתם בין הקרנות "הסכם לאיחוד תפעולי" המהווה תשתית משפטית להסדרת התפעול המשותף, לרבות בנושא חלוקת הוצאות התפעול בין הקרנות. האיחוד התפעולי בין הקרנות שבהסדר הביא לצמצום משמעותי בעלויות התפעול וכן להתייעלות בעבודה השוטפת. במסגרת האיחוד התפעולי של הקרנות, נשמרת הזהות המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן.

ב. הסיוע הממשלתי והגרעון האקטוארי

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, מעבירה הממשלה לקרנות סיוע ממשלתי (פירוט לעניין היקף הסיוע הממשלתי הכולל ראה בפרק 2).

ביום 29 באוגוסט, 2013 הורה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "הממונה על שוק ההון" או "המפקח על הביטוח") על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

ביום 30 בדצמבר, 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2014 ו-2013.

עדכון לוח תזרים המזומנים שבוצע באוגוסט 2013 הביא להארכה של 10 שנים בתקופה הכוללת להעברת הסיוע הממשלתי הישיר לקרנות (כך שמועד סיום העברת הסיוע האמור נקבע לשנת 2048 במקום שנת 2038 לפי לוח תזרים המזומנים הקודם).

הפריסה המעודכנת הגדילה את שווי הסיוע ובנוסף הביאה להארכת משך החיים הממוצע של נכסי הקרנות ולצמצום הפער הכולל שבין משך החיים הממוצע של ההתחייבויות בקרנות ביחס לנכסי הקרנות.

ככל שכלל נכסי הקרן, לרבות הסיוע הממשלתי, לא יספיקו לכיסוי מלוא סכום הגרעון האקטוארי, או ככל שיתקיים עודף אקטוארי, יופעל מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בהוראות התקנון האחיד, וזאת אם הגרעון או העודף האקטוארי הם בשיעורים הקבועים לעניין הפעלת המנגנון לפי הוראות התקנון.

ביום 3 במרס, 2015 פורסמה הבהרה מרשות שוק ההון, לפיה בכונתם לקבוע בהוראות הממונה לדיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות, שינוי באופן הדיווח על התחייבויות ונכסי הקרן, כך ששיעור הגרעון או העודף המוצג במאזן יהיה זהה לשיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון.

ברשות שוק ההון הבהירו כי יש להפעיל את מנגנון האיזון רק אם שיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון הקרן, עולה על השיעור הקבוע בתקנון, וזאת במובחן משיעור הגרעון המוצג במאזן.

על פי הוראות התקנון, אם הגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או ככל שיווצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגרעון.

יצוין כי באופן דומה, ככל שיווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

מנגנון האיזון האקטוארי כולל הוראה נוספת ולפיה ככל שגרעון הקרן עולה על 0.65% מסך התחייבויותיה, וזאת בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין, תהיה הקרן רשאית להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח.

גובה הגירעון או העודף האקטוארי עשוי להשתנות בשל שינויים שיחולו בהנחות האקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים, ובמיוחד בגין שינויים שחלים בשיעורי ריבית ההיוון. סדרת שיעורי ריבית ההיוון נקבעת על פי שיעורי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר (להלן: "ווקטור הריביות").

היוון לפי ווקטור הריביות מתבצע על ידי היוונם של תשלומים או הכנסות עתידיים של הקרנות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. שינויים קטנים יחסית בווקטור הריביות גורמים לשינויים גדולים בערך הנכסים וההתחייבויות, וכתוצאה מכך משפיעים באופן ניכר על היווצרות גירעון אקטוארי או עודף אקטוארי.

יצוין כי אופן חלוקת כספי הסיוע הישיר לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ליום 30 ביוני, 2017 עומד שיעור הגירעון כאמור על 4.3% בכל אחת מהקרנות שבהסדר.

אומדן הסיוע הממשלתי וכרית הביטוח ליום 30 ביוני, 2017 מכסים את מלוא סכום הגרעון.

ג. כרית ביטוח לקרנות

על מנת להגן על עמיתי וגמלאי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטוח לקרנות. על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטוח האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטוח (להלן: "הועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט, 2011 הגישה הועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

במכתב מיום 16 ביוני, 2009 הביא מנכ"ל משרד האוצר והממונה על התקציבים דאז את עמדת הדרג המקצועי במשרד האוצר באשר לעקרונות יישום כרית הביטוח (להלן: "מכתב העקרונות"). בהתאם להנחיית הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, ניתן ביטוי לאמור במכתב העקרונות במסגרת מאזני הקרנות הוותיקות שבהסדר החל משנת 2008 וסכום הסיוע בגין כרית הביטוח נכלל בדוחות הכספיים והאקטואריים. במקביל, במהלך שנת 2012 פרסם משרד האוצר תזכיר חוק, ובהמשך טיטת חוק אשר מסדירה את הסוגיה.

ביום 29 לינואר, 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (להלן "החוק"). במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 1טו78, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטוח כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה. בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטוח יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח.

סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטוח תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטוח, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטוח.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטוח מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש בין:

(א) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.

(ב) גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.

בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטוח תהיה עד לאיפוס הגרעון, ולא תיצור עודף.

יצוין כי אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטוח לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטוח לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ- 28,328 מיליוני ש"ח.

פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטוח עבור השנים 2009-2016, עומד על סך של 30,832 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטוח לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 30 ביוני, 2017 לכ- 17,138 מיליוני ש"ח.

1. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה

1.1 מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה

 <p>מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ</p>	<p>מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)</p>
 <p>קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ</p>	<p>קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)</p>
 <p>קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ</p>	<p>קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)</p>
 <p>קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות אגודה שיתופית בע"מ</p>	<p>קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבנין ועבודות ציבוריות אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)</p>
 <p>קרן גמלאות של חברי "אגד" בע"מ</p>	<p>קרן הגימלאות של חברי אגד בע"מ (בניהול מיוחד)</p>
 <p>קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ</p>	<p>קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)</p>
 <p>קרן הפנסיה לעובדי היסוד בע"מ</p>	<p>קרן הפנסיה לעובדי היסוד בע"מ (בניהול מיוחד)</p>
 <p>קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ</p>	<p>קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)</p>

1.1.1 מינוי מנהל מיוחד

החל מיום 1 באוגוסט, 2011 מכהן מר יואב בן אור כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר. בהתאם להוראות סעיפים 78(ו) ו-70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו..."

תפקידים נוספים של המנהל המיוחד, הנוגעים לתכנית ההבראה החלה על הקרנות הוותיקות שבהסדר, קבועים בהוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, ובהם איתור נכסי הקרן, מימוש ומכירתם; יישום התקנון האחיד; וכן מימוש התפעול המשותף של הקרנות הוותיקות שבהסדר.

1.1.2 ועדת מנהלה

לפי הוראות חוק הפיקוח, מונתה ועדת מנהלה בראשות שופט בדימוס לכלל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

לועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לועדת הנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, היינו מינוי רואה חשבון ואישור דוחות כספיים.

בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה לאישור המפקח, וכן לאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרנות הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

חברי ועדת המנהלה:

השופט (בדימוס) ישי לויט - יו"ר.

מר שמואל אביטל - חבר.

מר גד ארבל - חבר.

1.1.3 ועדת השקעות

לפי הוראות סעיף 11 לחוק הפיקוח גמל, על דירקטוריון של חברה מנהלת למנות ועדת השקעות לכל קופת גמל שבניהול החברה, ורשאי הדירקטוריון למנות ועדת השקעות אחת למספר קופות גמל כאמור.

בהתאם להוראות אותו סעיף, רוב חברי ועדת ההשקעות יהיו בעלי כשירות לכהן כדירקטורים חיצוניים, כהגדרת המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999, והמוגדרים בחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה כ"נציגים חיצוניים".

בתקנה 41(ב)3(1) לתקנות מס הכנסה, נקבע כי בקופת גמל אשר מונה לה מנהל מיוחד מכח חוק הפיקוח, ימנה המנהל המיוחד את חברי ועדת ההשקעות, באישור המפקח על הביטוח, והמנהל המיוחד יכהן כחבר בוועדת ההשקעות אך לא כיו"ר הוועדה, וכיו"ר הוועדה יכהן נציג חיצוני.

הוראות לעניין כשירות חברי הוועדה, דרכי מינויים, דרכי התכנסות הוועדה ודרכי עבודתה מצויות בתקנות מס הכנסה.

תפקידי ועדת ההשקעות קבועים בסעיף 11(ב) לחוק הפיקוח גמל ובתקנות מס הכנסה, ועיקריהם:

- קביעת מדיניות השקעות של הקופה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון;
- קביעת סוגי עסקאות הטעונות אישור מראש של ועדת ההשקעות טרם ביצוען, וכן קביעת שיעורי ההחזקה בניירות ערך מסוגים שונים הטעונים אישור מראש בטרם רכישתם;
- קביעת נכסי בסיס של אופציות וחוזים עתידיים; קביעת שיעור מרבי של בטוחות שניתן להעמיד במסגרת עסקאות;
- קביעת סוגי ניירות ערך שניתן למכור בחסר;
- הנחיית בעלי תפקידים העוסקים בהשקעות, ביישום מדיניות ההשקעות ופיקוח עליהם או הנחיית גופים המנהלים השקעות מטעמם;
- קביעת אמות מידה לבחינת יישום מדיניות ההשקעות; גיבוש כללים ונהלים לניהול ההשקעות;
- קבלת החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים מוחזקים;
- ביצוע כל תפקיד אחר שיוטל ע"י הדירקטוריון (המנהל המיוחד) או הממונה על שוק ההון.

ניהול השקעות בקרנות ובקופות הגמל (שלהן נותנות הקרנות שירותי ניהול) מתבצע באמצעות חטיבת ההשקעות המאוחדת לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

במסגרת מערך ההשקעות הכולל המאוחד, מונו שתי ועדות השקעה, כאשר כל ועדה מטפלת בהשקעות הנוגעות למספר קרנות ו/או קופות גמל.

ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מקפת וקג"מ והשקעות קופות הגמל (להן הקרנות נותנות שירותי ניהול)	ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מבטחים, חקלאים, בנין, אגד, הדסה ונתיב
מר יוסף אלשיך - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.	מר ירום אריאב - יו"ר הועדה ונציג חיצוני.
מר אייל בן שלוש - נציג חיצוני עד ינואר	מר רואי מכנס - נציג חיצוני.
מר רונן וולפמן - נציג חיצוני.	מר ניר לינצ'בסקי - נציג חיצוני.
מר דודו זקן - נציג חיצוני.	מר רענן אלרן - נציג חיצוני החל מפברואר
מר מנחם הרפז - נציג חיצוני החל מפברואר	מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.
מר יואב בן אור - המנהל המיוחד.	

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וכן קופות הגמל שבניהולן מהוות "קבוצת משקיעים" כהגדרתה בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.

1.1.4. ועדת ביקורת

ועדת ביקורת מונתה על ידי הממונה על שוק ההון ביום 1 במרס, 2008.

הוועדה מונה שני חברים חיצוניים:

יו"ר הוועדה- מר איתן השחר.

חבר ועדה- מר יוסי בהיר.

ואלה תפקידי ועדת הביקורת:

- דיון בדוחות המבקר הפנימי - דיון בדוחות שהגיש המבקר הפנימי וממצאיהם וכן מעקב אחר תיקון הליקויים שנמצאו בדוחות ויישום ההמלצות;
- דיון בליקויים מהותיים שעלו אגב עבודת רו"ח המבקר ומכתבי רו"ח המבקר;
- שמירה על אי תלות של המבקר הפנימי;
- בחינת קיום הוראות דין וכללים מקצועיים ואתיים החלים על הקרן, על נושאי משרה בה ועל עובדיה;
- אישור תכנית עבודה שנתית ותקופתית של הביקורת הפנימית, לרבות היקף משאבים, תדירות ביצוע הנושאים ובחינה לעניין קיום כיסוי לכל הנושאים וכן מעקב אחר יישום תכנית העבודה;
- דיון בנושאים נוספים העולים לסדר היום בהתאם לדרישת המנהל המיוחד ו/או הממונה;
- המלצה בדבר מינוי או פיטורין של המבקר הפנימי.

מועדי התכנסות ועדת הביקורת קבועים ומוגדרים מראש לאורך כל השנה. בישיבות מתקיימים דיונים הן בדוחות הביקורת והן בסטאטוס תכנית עבודה של הביקורת הפנימית.

תפקידי ועדת הביקורת ומערך הביקורת הפנימית מוגדרים בתקנה 19 לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז 2007 ומוסדרים במסגרת חוזר גופים מוסדיים 14-9-2007, בכתב המינוי של חברי הוועדה, בהוראות הממונה וכן בנהלי ביקורת פנימית כתובים ומאושרים של הקרנות שבהסדר.

1.1.5. מטרות קרנות הפנסיה הוותיקות

מטרתיהן העיקריות של הקרנות הינן לייסד, לכונן ולקיים קרנות פנסיה וקופות גמל לפי הצורך.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, התקין המפקח על הביטוח תקנון אחיד לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. במסגרת התקנון האחד מנהלות כיום הקרנות תוכניות פנסיה יסוד ותוכניות פנסיה מקיפה, ובהתאם להוראות חוק הפיקוח וחוק הפיקוח גמל הן מחויבות לפעול על פיו.

זכויות המבוטחים בקרנות הן זכויות חוזיות הנקבעות בהתאם לתקנון הקרן או הקופה בה חבר המבוטח, בנוסחו כפי שיהיה מעת לעת. קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים פועלות על בסיס עקרון השוויון והערבות ההדדית בין העמיתים.

בהתאם להחלטת הממשלה, קרנות הפנסיה אינן מקבלות מבוטחים חדשים, למעט מבוטחים שהצטרפו לפנסיה תקציבית לפני שנת 1995, ולא חלפו שנתיים מתום החודש האחרון בפנסיה תקציבית, בכפוף להוראות התקנון.

1.2 אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון

להלן אירועים מיוחדים מאז הדוח הכספי האחרון, לרבות ארגון מחדש של קרנות הפנסיה ו/או חברה מנהלת, אמצעי התייעלות שננקטו, סכסוכי עבודה, שינויים מהותיים בבעלות או בהנהלה, רכישת חברות:

1.2.1 שינויים במבנה האירגוני

לא היו שינויים במבנה האירגוני בתקופת הדוח.

1.2.2 תוכנה

"אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ" (להלן - החברה) הינה חברה בת המוחזקת בעקיפין בשיעור 100% על ידי קרן הפנסיה מבטחים.

החברה מספקת, לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, שרותי מחשוב שוטפים ותמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן-"מערכת מפנה"). במהלך תקופת הדוח פועלות הקרנות מבטחים, קג"מ, מקפת והדסה במערכת מפנה. במהלך הרבעון הראשון הוכנסה פעילות קרן נתיב למערכת מפנה.

1.2.3 קופת הפנסיה לעובדי הדסה - תשלום דמי גמולים בחסר (2.33%)

פרוט לעניין הפרשות דמי הגמולים של המעסיק (הדסה) בקופת הפנסיה לעובדי הדסה וכן לגבי ההליך המשפטי המתנהל לעניין זה - ראו בביאור 14(ג) לדוחות הכספיים השנתיים של קופת הפנסיה לעובדי הדסה ובביאור 7 בדוחות הביניים של הקופה.

1.2.4 מחקרים

בהתאם לחוזר פנסיה 1-3-2013 נערך במהלך השנים 2013-2014 מחקר מקיף של ההנחות הדמוגרפיות והכלכליות המשמשות את הקרן לחישוב המאזן. ביום 28 בינואר, 2015 התקבל אישור ממשד האוצר לערוך את המאזנים בהתאם להנחות אשר פורטו בבקשת הקרנות.

המאזן ליום 30 ביוני, 2017 נערך בהתאם להנחות שקיבלו את אישור האוצר ואשר שימשו גם לעריכת מאזן השנה הקודמת.

1.2.5 מחקר תמותה

בשנת המאזן העבירו הקרנות שבהסדר לממונה, נתונים דמוגרפיים לצורך השלמת מחקר תמותה למבוטחים ולפנסיונרים, נתונים אלו ונתונים נוספים שהתקבלו מקרנות פנסיה נוספות במשק, נועדו להשלים מחקר תמותה שעל בסיסו יועבר נייר עמדה עם המלצות לגבי שיעורי התמותה בקרנות הפנסיה.

נייר העמדה של האוצר צפוי לצאת במהלך שנת 2017. בכוננתנו לבחון את ההמלצות ואת שיעורי התמותה אשר יפורסמו בנייר העמדה, בהתאם לתוצאות הבחינה נקבע את שיעורי התמותה למאזנים הבאים.

1.2.6. מדיניות תגמול מנהלי השקעות

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר פועלות להבטחת זכויות הפנסיה של העמיתים, כפי שנקבעות בתקנון האחיד.

לצורך כך, פועלות הקרנות להשגת תשואה על נכסיהן באופן שיאפשר את תשלום הקצבאות לזכאים לכך לפי הוראות התקנון האחיד. ביישום מדיניות ההשקעות מובאים בחשבון, בין היתר, היקף ומהות הנכסים העומדים לרשות קרנות הפנסיה, מגבלות רמת סיכון הנקבעות מראש וכן הוראות הדין לעניין אפיקי ההשקעה השונים.

במסגרת מדיניות התגמול של עובדי חטיבת ההשקעות, נמדדים אותם עובדים הן על ביצועיהם המקצועיים בתחומים הנתונים לאחריותם והן על תרומתם הכוללת לעמידה של החטיבה ביעדים הנקבעים מדי שנה.

מדיניות התגמול מביאה בחשבון את העמידה ביעדים שנקבעים מזמן לזמן לעניין התשואה על ההשקעות של נכסי הקרנות, ואף על השגת תשואות העולות על היעדים שנקבעו כאמור, וזאת בהתחשב בצורך להבטיח התנהלות ארוכת טווח בהתאם לאופי ולמהות ההתחייבות כלפי העמיתים והפנסיונרים. אמות המידה הפיננסיות מחושבות על פני תקופה של שלוש שנים לפחות, כדי להבטיח כי מדידת הביצועים נעשית בראייה ארוכת טווח. בנוסף, מדיניות התגמול נגזרת, בין היתר, בהשוואה למדדי ייחוס רלבנטיים, והיא כוללת בחינה של אופן הפעילות ברמה האישית, ברמה של חטיבת ההשקעות ובהיבט האיכותי לעניין העמידה ביעדים. בעקבות פרסום "חוזר מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" ביום 10 באפריל, 2014 (חוזר 2014-9-2), נערכת בחינה בקרנות שבהסדר, בתיאום עם רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, לעניין מדיניות התגמול וההתאמות הנדרשות בהתייחס להוראות החוזר האמור, ובהתחשב במאפיינים המיוחדים של הקרנות שבהסדר.

1.2.7. שינוי שיטת חישוב הסבסוד העתידי בגין אגח מיועדות מסוג ערד שיקנו בעתיד

עד וכולל הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2016, לא נקבעו מועדי החזרים לקבל בגין סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה ולפיכך לא נלקח בחשבון עד אז, הסבסוד העתידי לקבל בגין אג"ח מסוג ערד שהקרנות ישקיעו בהן.

בהתאם למכתב הממונה בנושא סיוע ממשלתי בגין אי העלאת גיל פרישה לאישה מיום 19 בספטמבר 2016 ולאחר קביעת מועדי קבלת הסיוע, חושב הסבסוד העתידי בגין קניה בעתיד של אג"ח מיועדות מסוג ערד בהערכה האקטוארית כאשר שווי הסיוע העתידי בגין אי העלאת גיל פרישה אישה נכלל כחלק מהנכסים דבר שגרם להגדלת הסבסוד העתידי של אג"ח מסוג ערד ולהקטנת הגרעון.

1.2.8. יתרה בלתי מיועדת בקופת הגמל למטרה אחרת - בנין

בהתאם לבדיקת יועץ בלתי תלוי שנערכה בשנת 2014 בקופת הגמל למטרה אחרת (להלן – "קופת הגמל") שבניהול קרן הפנסיה בנין נקבע כי על פי דוח שערור הנתונים של קופת הגמל לשנת 2013 והמסמכים שנבחנו ניתן לקבוע כי הסכום של כ-14 מיליוני ש"ח יספיק לכיסוי ההתחייבות לעמיתים בגין קרן הבראת חבר ולא יידרש סכום נוסף מעבר לסכום זה. הסכום שאינו משויך לזכויות עמיתים הוצג בדוחות הכספיים של קופת הגמל כיתרה לא מיועדת קרן הבראה.

ביום 25 בספטמבר, 2016, פנה המנהל המיוחד לרשות שוק ההון בבקשה לאשר את העברת היתרה הלא מיועדת של קרן הבראה לקרן הפנסיה בנין.

ביום 15 בפברואר 2017, התקבל אשור מהממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון להעברת היתרה הלא מיועדת של קרן הבראה, לקרן הפנסיה.

קרן הפנסיה תתחייב לשיפוי קופת הגמל ככל שיתברר בעתיד שחסרים כספים בקרן הבראה של קופת הגמל לצורך כיסוי מלוא התחייבויותיה לעמיתים. בחודש מרס 2017 הועברה היתרה מקרן בנין מטרות לקרן הפנסיה בנין.

1.2.9. ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים

ביום 7.1.2004 קיבלה הכנסת את חוק גיל פרישה, שבו נקבע כי גיל הפרישה לגברים יועלה בהדרגה עד לגיל 67 וגיל הפרישה לנשים יועלה בהדרגה עד לגיל 64. העלאת גיל הפרישה, כאמור, היתה רכיב מרכזי בהסדר ההבראה של קרנות הפנסיה הוותיקות, שנחקק מספר חודשים קודם לכן.

בהתאם לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004, בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז, תוקן סעיף 78ט(ב)(8) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) ונקבע כי ההפרש שבין התחייבויות הקרנות שבהסדר, אילו הועלה גיל הפרישה לנשים ל-67, לבין התחייבויות הקרנות שבהסדר כשגיל הפרישה לנשים הוא 64, ימומן כולו ע"י הגדלת הסיוע הממשלתי, מעבר לסך של 78.3 מיליארד ש"ח הנקוב בסעיף 78יד(א)(1) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח).

כמו כן, היות שחוק גיל פרישה קבע כי העלאת גיל הפרישה לנשים תיעשה בשני שלבים, כאשר בשלב הראשון תבוצע העלאה מדורגת לגיל 62, שלאחריה תהיה השגה של שנתיים עד ליום 31.12.2011, ובשלב השני תבוצע העלאה מדורגת עד לגיל 64, נקבע בסיכום הדברים שגם העלות בגין ההשגה בת השנתיים, כאמור, תתווסף לסיוע הממשלתי הקיים וזאת בהתקיים תנאים מסויימים.

ביום 29.12.2010 וכן ביום 19.9.2016 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין חישוב והעברת הסיוע הממשלתי הנוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 67 והשגיית ההעלאה של גיל הפרישה למשך שנתיים, כאמור. כספים בגין הסיוע הנוסף האמור מועברים לקרנות החל משנת 2011.

בדצמבר 2011 נחקק תיקון מספר 3 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשגה בת השנתיים בהעלאת גיל הפרישה לנשים ל-64 תוארך ב-5 שנים נוספות, קרי עד לסוף שנת 2016. כצעד משלים, תיקן בינואר 2012 הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 9 לתקנון).

בדצמבר 2016 נחקק תיקון מספר 5 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשגה בהעלאת גיל הפרישה ל-64 תוארך ב-7 חודשים נוספים, קרי עד לסוף חודש יולי 2017. כצעד משלים, תיקן בינואר 2017, הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 10 לתקנון).

משמעותה של השגה זו של שבעה חודשים (תיקון מספר 10 לתקנון האחד) היא גידול בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ-158 מיליוני ש"ח. גידול זה מתווסף לגידול בהתחייבויות שנוצר עקב ההשגה לתקופה של 5 שנים (תיקון מספר 9 לתקנון האחד), שעמד על כ-1.9 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה.

עלייה זו בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר, כתוצאה מתיקונים מס' 9 ו-10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (נכון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לעניין זה) ולכן מביאה לגידול בגירעון הקרנות שבהסדר לפני סיוע ממשלתי. משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינו גידול נוסף בהתחייבויות הקרנות בהיקף של כ-2.6 מיליארד ש"ח.

יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתחייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתחייבויות, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ביום 10.1.2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות, אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות.

ביום 20.3.2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל פרישת נשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת ההמלצות ע"י שר האוצר בנושא וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה על 62. בעקבות החלטה זו פנו הקרנות שבהסדר, ביום 26.3.2017, במכתב נוסף לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השגיית העלאת גיל פרישת הנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ-4.7 מיליארד ש"ח.

ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל פרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.

בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים ייוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.

משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יועלה. מאזני הקרנות לרבעון השני חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתחייבויות עמד על כ- 2.6 מיליארד נוספים. ככל שלא יינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתחייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמיתי הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח סבסוד בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.

בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון. בשלב זה טרם הסתיימו הדיונים בנושא.

1.2.10. היועץ המשפטי של קרנות הפנסיה

בחודש מרס 2017 מונה יועץ משפטי לקרנות הפנסיה.

1.2.11. חופשה כללית - מבטחים

קרן חופשה כללית מבטחים (להלן - "קרן חופשה") הוקמה כתאגיד סטוטורי על פי חוק חופשה שנתית התשי"א – 1951 ונוהלה עד שנת 2007 על ידי מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד) בע"מ (להלן - "קרן הפנסיה").

בשנת 2007 פנתה קרן הפנסיה להנהלת קרן חופשה והודיעה לה כי החליטה להפסיק את מתן שירותי הניהול והתפעול שניתנו על ידה. ההודעה נמסרה גם לרשם קרנות החופשה ולמשרד האוצר. הנהלת קרן חופשה פנתה לשר התעשייה מסחר ותעסוקה (כתוארו אז) על מנת שיתן צו לפירוק הקרן בהתאם לסעיף 23 לחוק. בפועל צו כזה לא ניתן הקרן לא פורקה ולא הועברה לחברה מנהלת.

בנסיבות אלה נותרו כספי קרן חופשה בתפעול קרן הפנסיה. החל משנת 2007 אין לקרן הנהלה מתפקדת והחל משנת 2008 אין לה אשור קופת גמל.

ביום 1 בדצמבר, 2016, בעקבות פניית קרן הפנסיה, המליצו הממונה על יחסי עבודה במשרד העבודה והרווחה והמשנה ליועץ המשפטי במשרד הכלכלה והתעשייה לשר העבודה הרווחה והשירותים החברתיים (להלן - "שר העבודה") על ביטול הסמכת קרן החופשה כללית של מבטחים ושיוך הכספים הצבורים בה כלהלן: לגבי עמיתים שקיימות להם זכויות בקרן הפנסיה יועברו הכספים הצבורים לזכותם בקרן חופשה לחשבונם בקרן הפנסיה כהפקדה חד פעמית או כתשלום חד פעמי.

יתרת הכספים שיוותרו בקרן, ככל שיוותרו, יועברו לאוצר המדינה לצורך בצוע תוכניות שתכליתן לסייע לדורשי עבודה באמצעות שירות התעסוקה ואשר יאושרו על ידי הממונה על התעסוקה במשרד העבודה. ביום 15.01.2017 חתם שר העבודה בהתאם לסמכותו לפי סעיף 24 לחוק חופשה שנתית התשי"א 1951 על צו לביטול הסמכת הקרן הבלתי פעילה קרן חופשה כללית ועל העברת כספי הקרן כמפורט לעיל.

בחודש אפריל 2017 הועברו לעמיתים שקיימות להם זכויות פנסיה היתרות של קרן חופשה כזכויות לא פנסיוניות.

1.2.12. ארז עברי נ' נתיב ומבטחים

ביום 30.9.14, הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב, על ידי ארז עברי כנגד נתיב, מבטחים וחברת נמלי ישראל, תביעה למתן פסק דין הצהרתי לפיו בהתאם לתקנון האחיד (ולפי הבטחות המעסיק) הוא זכאי לקצבה משותפת המחושבת כולה לפי שכרו האחרון בחברת נמלי ישראל ותביעה כספית על סך 266,000 ש"ח (סכום הפרשי הקצבה נכון למועד התביעה). התובע טען כי לפי התקנון האחיד סכום קצבתו צריך להיות גדול יותר מזה שחישבו הקרנות.

התובע פרש לגמלאות בהגיעו לגיל 67 בחודש אוגוסט 2011 ומאז פרישתו הוא זכאי לקבלת קצבת זקנה מנתיב כקרן משלמת בהשתתפות מבטחים. בהתאם לתקנון האחיד גמלתו החודשית של התובע הינה 18,980.58 ש"ח. בתצהירו, טען התובע לראשונה כי התקנון האחיד אינו גובר על תקנות הרציפות הקודמות וכי אין התקנון האחיד או חוק רגיל כלשהו יכול לפגוע בזכויותיו הפנסיוניות. לפיכך, טען התובע כי הוא זכאי לגמלה חודשית בסך של 25,981 ש"ח וזאת בהתאם לחישוב שנעשה על פי תקנות קרנות הפנסיה עובר להתקנת התקנון האחיד.

סעיף 3 לחוק להגנה על השקעות הציבור בישראל בנכסים פיננסיים, התשמ"ד-1984 (להלן – חוק ההגנה) קבע, כי שינוי חקיקה המפקיע או משנה לרעה את הזכויות בקופות גמל צריך להיעשות ברוב של חברי הכנסת. חוק הפיקוח המתוקן שהתקבל בכנסת בישיבתה מיום 28.5.2003, ושעל פיו נקבע התקנון האחיד, התקבל ברוב של 39 מול 2 שהתנגדו.

לטענת התובע, החוק, שהסמיך את המפקח להתקין את התקנון האחיד לא הסמיך אותו להרע את התנאים של העמיתים, משום שלא התקבל ברוב של חברי הכנסת, ומכאן, שלפי חוק ההגנה על השקעות הציבור, יש לבטל כל סעיף בתקנון האחיד שפוגע בזכויות עמיתים.

עמדת הקרנות הייתה כי אף שחקיקת פרק ז'1 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הפיקוח), התקבלה ברוב של 39 ח"כים מול שני מתנגדים, אין בהוראות פרק זה והוראות התקנון האחיד שקבע המפקח על הביטוח מכוחו ולפי הוראותיו, משום פגיעה בהוראות חוק ההגנה. בין הנימוקים נטען שהוראות פרק ז'1 והתקנון האחיד לא הרעו את תנאי ההשקעות של העמיתים, שכן כנגד ההקטנה בזכויות העמיתים באה הטבה עצומה גדולה לאין שיעור מאת הממשלה – סיוע כספי אדיר לקרנות ובכך הוטב מצבו של התובע. לולא הסיוע הממשלתי, הייתה קרן נתיב בה התובע מבוטח קורסת שנים אחדות לפני פרישתו. עוד נטען, בין היתר, כי הוראות חוק ההגנה אינן רלוונטיות אף משום שבקרן פנסיה הזכויות אינן קבועות אלא כפופות להוראותיו של תקנון דינמי מטבעו הכפוף לשינויים, וכן שהתוצאה של פסילת פרק ז'1 או של התקנון האחיד היא הרת אסון שכן בלא החלת התקנון האחיד, לא תהייה הקרנות זכאיות לסיוע הממשלתי לפי חוק הפיקוח.

עמדת הקרנות נתמכה גם על ידי עמדות המדינה והכנסת שהובאו בפני בית הדין והצביעו גם על הקשיים החוקיים והחוקתיים הכרוכים בפרשנות של התובע.

ביום 10 במאי 2017 קבע בית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע "כי התנאים שנקבעו בתקנון האחיד הרעו את התנאים שהיו לתובע אצל הנתבעות. הרעת תנאים זו לא זכתה להסכמת רוב של חברי הכנסת". בית הדין פסק כי במקרה דנן יש לשלם לתובע את הגמלה בהתאם לתקנות שהיו בתוקף עובר להתקנת התקנון האחיד.

אף שפסק הדין מתייחס לכאורה אך לתובע, למעשה קביעותיו מובילות לביטול הוראות התקנון האחיד, לביטול הוראות חוק הפיקוח הרלוונטיות ולהפסקת הסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מאחר שתנאי להעברתו הוא החלת התקנון האחיד בהן.

יישום פסק הדין לכלל העמיתים עלול להביא למצב בו ייווצר גרעון משמעותי שלא יאפשר לקרנות לעמוד בהתחייבויותיהן כלפי העמיתים. הקרנות סבורות שפסק הדין לוקה, בין השאר, בהתעלמות מהתוצאות של קביעותיו על מצב הכלכלי והאקטוארי של כלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ועל זכויות כלל עמיתי הקרנות, הגמלאים ואלה שטרם פרשו.

ביום 8.6.2017 הוגש ערעור מטעם מבטחים ונתיב לבית הדין הארצי לעבודה, כאשר הקרנות טוענות בהרחבה כי פסק הדין שגוי מיסודו. במקביל להגשת הערעור, הוגשו בקשות להתייצבות היועץ המשפטי לממשלה או הממונה על שוק ההון כצד להליך וכן בקשה לעיכוב ביצוע.

ביום 25.6.2017 נתן ביה"ד החלטה המורה על עיכוב ביצוע פס"ד עד להכרעה בערעור. טרם התקבלה עמדת היועץ המשפטי לממשלה בדבר כוונתו להתייצב בהליך.

דיון בערעור נקבע ליום 27.3.2018.

לדעת היועצים המשפטיים לפסק הדין ולהכרעה שתינתן בערעור תהיה השפעה מהותית על כלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

1.3 חקיקה ראשית וחקיקת משנה

1.3.1 חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) תיקון מס' 33, התשע"ז-2017

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים. במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 178טו, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר". להרחבה ראה הסבר בנושא כרית הביטחון לעיל.

1.3.2 הנחית רשם מאגרי מידע מס' 1/7112 מיום 010107112

הנחיה זו של רשם מאגרי המידע מבהירה את הוראות חוק הגנת הפרטיות בעניין זכות העיון של עמית בהקלטות קול, וידאו ומידע כגון: שיחות טלפוניות מוקלטות, תכתובות צ'ט, שיחות המצלמות בוידאו וכו. ההנחיה מבהירה כי הוראות חוק הגנת הפרטיות חלות על כלל סוגי המידע הדיגיטלי, תוך התמקדות בתחולת הוראות סעיף 11 לחוק העוסק בזכות עיון במידע.

1.3.3 עדכון 11 לתקנון האחד

ביום 24 במאי 2017 אושר בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת תיקון מספר 11 לתקנון האחד (בסעיף קטן זה להלן: "התיקון").

התיקון מעדכן את ההוראות לפיהן יש לנהוג בעניין זכאותו לקצבה של יתום של עמית שאינו עומד ברשות עצמו, או הורה של עמית שאינו עומד ברשות עצמו.

ביתר פירוט קובע התיקון כללים לעניין השאלה מיהו יתום או הורה תלוי, ולפיהם במקרה שהכנסתם וקצבת השאירים שלהם עולות על תקרה של 60% משכר מינימום (פרט להכנסות מסוימות המפורטות במסגרת התיקון), יופחת מקצבת השאירים להם זכאים הסכום העולה על התקרה האמורה.

1.4 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון**1.4.1 חוזר ליווי פיננסי****1.1.17 חוזר גופים מוסדיים 2016-9-28 מיום**

גופים מוסדיים נוהגים לתת אשראי לבניית פרויקטים על ידי קבלנים בשיטת הליווי הפיננסי, כאשר במרכז של שיטה זו עומד חשבון פרויקט. מטרתו של חוזר זה לקבוע כללים שיחולו על גוף מוסדי כאשר הוא מממן פרויקט בנייה בשיטת ליווי פיננסי.

1.4.2 דוח שנתי ודוח רבעוני לעמיתים ולמבוטחים בגוף מוסדי (תיקון)**1.2.17 חוזר גופים מוסדיים 2017-9-2 מיום**

עדכון חוזר קיים הקובע מתכונת דוח שנתי ודוח רבעוני למוצרי חיסכון פנסיוני, מרחיב את חובות הגילוי ומפשט את המידע המוצג בו, כך שהדוח ישמש כלי מעקב ובקרה יעיל לעמיתים ולמבוטחים על מוצרים אלה.

1.4.3 בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור (תיקון)**1.3.17 חוזר גופים מוסדיים 2017-9-5 מיום**

תיקון חוזר קיים בנושא קביעת כללים ברורים בידי גופים מוסדיים במסגרת יישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור. המסגרת עדכון זה נקבעו מספר הוראות, ביניהן נוספה אפשרות הבחירה לגבי אמצעי התשלום על-ידי העמית, אפשרות לתובע, בעת הגשת תביעה, לבחור את אופן משלוח ההודעות בדבר בירור התביעה ותוצאותיה (דואר, דוא"ל, או בכל אמצעי תקשורת מאובטח אחר) וכן קביעה כי גוף מוסדי לא ישפיע על שיקול דעת מקצועי של רופא או מי מטעמו.

1.4.4 מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני (עדכון)**1.3.17 חוזר גופים מוסדיים 2017-9-4 מיום**

חוזר זה מבטל את הוראות חוזר "מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני" שמספרו 2016-9-16 וצפוי לחול החל מחודש נובמבר 2017. במסגרת תיקון זה עודכן מבנה ממשק מעסיקים (נספח ה').

1.4.5 משיכת כספים מחשבון של עמית שנפטר עם יתרה נמוכה (עדכון)**3.5.17 חוזר גופים מוסדיים 2017-9-8 מיום**

חוזר זה עוסק במקרים בהם נדרשים יורשים של נפטר להמציא צו ירושה או צו קיום צוואה על מנת למשוך כספים מחשבוננו של העמית. הליך הוצאת צו כאמור כרוך בעלויות כספיות שלעיתים קרובות עולות על סכום החיסכון הצבור בחשבון. חוזר זה מסדיר מקרים שבהם יתאפשר תשלום כספי עמית או פנסיונר שנפטר ללא דרישת המצאת צו ירושה או צו קיום צוואה.

1.4.6 דיווח מסכם – פרויקט הטיוב**14.5.17 חוזר גופים מוסדיים שה. 2017-3647 מיום**

דיווח זה מחייב גופים מוסדיים להעביר לממונה פירוט בנושא פרויקט הטיוב, אותו ביצעו הגופים בהתאם לחוזר 2012-9-16 שעניינו "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים". הדיווח הנדרש הינו דיווח כמותי על תוצרי הפרויקט והמשאבים שנדרשו לביצועו.

1.4.7 משיכת כספים מחשבון של עמית שנפטר עם יתרה נמוכה**3.5.17 חוזר גופים מוסדיים מיום 2017-9-8 מיום**

החוזר מגדיר הוראות שונות המקלות על ביצוע פדיון כספים ליורשים של עמית שנפטר, והיתרה הרשומה לזכותו נמוכה. החוזר מחייב את הגופים המוסדיים לשלוח ליורשים פוטנציאליים הודעות בנושא. יצוין כי לעניין קרן ותיקה שבהסדר, נקבע כי תחילתו של החוזר יהיה בהתאם למועדים שיקבע הממונה. נכון למועד זה מועדים אלו לא נקבעו.

2. מצב כספי-ההתחייבויות הפנסיוניות

2.1. הערכת ההתחייבות האקטוארית

ההתחייבויות הפנסיוניות ליום המאזן הינם הערכה אקטוארית על בסיס הדוח האקטוארי ליום 31 בדצמבר, 2016. ההערכה חושבה בהתאם לאמור במכתב שהופנה למשנה לממונה על שוק ההון בטוח וחסכון, מיום 13 באפריל 2008, המפרט את שיטת העדכון האקטוארי הנדרש בדוחות ביניים ביחס לדוח השנתי האחרון, כמפורט להלן:

2.1.1

ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן ליום 31 בדצמבר, 2016 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרנות. לצורך התאמת הנתונים לתום התקופה המדווחת בוצעו התאמה ומידוד של התזרימים כאמור ליום 30 ביוני, 2017.

הדוח האקטוארי נערך בהתאם להנחיות רשות ההון ביטוח וחסכון במשרד האוצר, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

2.1.2

הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות והכנסות מדמי גמולים עתידיים חושבו על בסיס התזרימים ששימשו לחישוב ההתחייבויות האקטואריות של המאזן השנתי האחרון של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2016. לצורך התאמת הנתונים לתום התקופה המדווחת בוצעו התאמה ומידוד של התזרימים כאמור ליום 30 ביוני, 2017.

2.1.3

מאחר שהחישוב מתבסס על תזרים סך כל ההתחייבויות, לא ניתן לפרט את המרכיבים השונים של ההתחייבויות ולא ניתן להפריד בין התחייבויות צבורות לבין התחייבויות שעתידות להצטבר, ומשכך הוצגו סך כל ההתחייבויות בסכום אחד לאחר ניכוי דמי גמולים עתידיים.

2.1.4

השינוי בגרעון בתקופת הדוח נובע בעיקר מהשפעות התשואה והשינוי בווקטור הריביות על הנכסים ועל ההתחייבויות הפנסיוניות.

2.2 גרעון הקרן

אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרנות צפויות לקבל לפי הוראות החוק, היה להן גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך 191,027 מיליוני ש"ח.

מרבית השינוי בגרעון זה נובע מהשינוי בווקטור הריביות ומהתשואה שהושגה בפועל מהשקעות הקרן לעומת התשואה החזויה.

ליום 30 ביוני, 2017 עומד שיעור הגרעון כאמור על 4.3% בכל אחת מהקרנות שבהסדר.

אומדן הסיוע הממשלתי וכרית הביטחון ליום 30 ביוני, 2017 מכסים את מלוא סכום הגרעון.

2.3 אופן חישוב הסיוע לקרנות

כפי שפורט בדוחות הכספיים השנתיים של הקרנות ליום 31 בדצמבר, 2016, קיימות סוגיות בנושא אופן חישוב הסיוע הממשלתי לקרנות, הנמצאות בדיון בין הקרנות לבין משרד האוצר. נכון למועד פרסום הדוח הרבעוני, לא הסתיים בירור הסוגיות כאמור.

הנתונים הכספיים של הקרנות לרבעון זה מביאים בחשבון את האמור בטיטות ההכרעה של הממונה על שוק ההון ממרס, 2010, לעניין עמדת משרד האוצר במחלוקת שבין המדינה לבין הקרנות בנוגע לסיוע הממשלתי. יצוין כי אין בהצגת הדוחות הכספיים לרבעון זה במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על כל זכות או טענה של הקרנות.

מאחר שאימוץ סופי על ידי הממונה של דרך החישוב כאמור בטיטות ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקת האמורות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי-פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים להעביר את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי.

2.4 שיטת חלוקת הסיוע

במאזן האקטוארי הוקצה הסיוע כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקת הסיוע היא בידיעת רשות ההון באוצר.

2.5 כרית ביטחון לקרנות

הרחבה בעניין כרית הביטחון לקרנות - ר' בסעיף (ג) ב"פתח הדבר" לדוח זה.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ – 28,328 מיליוני ש"ח.

פיצוי בגין רכיב ה"עבר" נכון ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור השנים 2009-2016, עומד על סך של 30,832 מיליוני ש"ח.

סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 30 ביוני, 2017 לכ- 17,138 מיליוני ש"ח.

3. תוצאות הפעילות

3.1. תשואת קרן הפנסיה (נומינלי ברוטו)

להלן שיעורי התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגו הקרנות בתקופת הדו"ח:
כולל התשואה על הסיוע הישיר העתידי המהוון

שם הקרן	לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2017	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016
מבטחים	0.35%	2.99%
קג"מ	(0.02%)	2.39%
מקפת	0.62%	3.29%
הדסה	(0.04%)	2.25%
בנין*	-	-
אגד	0.45%	1.30%
חקלאים*	-	-
נתיב *	-	-

* קרנות אלו אינן מחשבות תשואה, היות והתכלו מרבית נכסיהן.

4. השפעת גורמים חיצוניים

4.1. התחייבויות תלויות ותביעות:

בתקופת הדוח לא חלו שינויים בהתחייבויות התלויות והתביעות כפי שפורטו בדוחות הכספיים השנתיים פרט למצוין בדוח הכספי הרבעוני.

5. בקרות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח של הממונה, יחתמו המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי והבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקרות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-402 לחוק הידוע בשם "חוק" Sarbanes-Oxley שנחקק בארצות-הברית.

הוראות סעיף 302 בדבר האחריות לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי מקוימת רבעונית החל מהדוחות הכספיים של שנת 2008.

הוראת סעיף 404 בדבר האחריות לבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי מקוימת עבור סוף השנה החל מהדוחות הכספיים של שנת 2011.

במסגרת היישום של הוראת סעיף 404 ביצעה הנהלת הקרנות שבהסדר, החל משנת 2009 ובסיוע חברת ייעוץ, מיפוי ותיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על המתודולוגיות המקובלות, תוך שימוש במודל הבקרה של COSO (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission). כמו-כן, הקרנות ביצעו, על-פי הדרישות, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של הבקרות העיקריות.

בשנת 2016 ביצעו הקרנות על-פי המתודולוגיות המקובלות עדכון למיפוי ולתיעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים, לרבות לתהליכים מהותיים חדשים.

כמו כן, הקרנות ביצעו, בסיוע חברת הייעוץ, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה מחודשת של הבקרות העיקריות, וזאת תוך התאמת מדגמי הבדיקות לתוצרי מיפוי הסיכונים.

הערכת הבקרות והנהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הקרנות, בשיתוף המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים של הקרנות, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה.

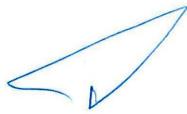
על בסיס הערכה זו, המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה הן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שקרנות הפנסיה נדרשות לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי:

לא ארע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

6. בקרה פנימית על דיווח כספי:

במהלך הרבעון המסתיים ביום 30 ביוני, 2017 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

יואב בן אור

המנהל המיוחד

24 באוגוסט, 2017

תאריך אישור הדוח:

הצהרת המנהל המיוחד

אני יואב בן אור, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של קרן נתיב, קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") ליום 30 ביוני, 2017 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים הרבעוניים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על רשות ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לוועדת המנהלה ולוועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יואב בן אור, המנהל המיוחד

24 באוגוסט, 2017

הצהרת מנהל הכספים

אני אלי לוי, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של קרן נתיב, קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") ליום 30 ביוני, 2017 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים הרבעוניים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על רשות ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
5. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לוועדת המנהלה ולוועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אלי לוי, מנהל הכספים

24 באוגוסט, 2017

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ
(בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים**

דוחות כספיים ביניים ליום 30 ביוני, 2017
בלתי מבוקרים

תוכן העניינים

<u>עמוד..... 4</u>	<u>דוח סקירה של רואה החשבון המבקר</u>
<u>עמוד..... 5-6</u>	<u>מאזנים</u>
<u>עמוד..... 7</u>	<u>דוחות הכנסות והוצאות</u>
<u>עמוד..... 8</u>	<u>דוחות תנועת הקרן</u>
<u>עמוד..... 9</u>	<u>ביאורים לדוחות הכספיים הביניים</u>

דוח סקירה של רואה החשבון המבקר לעמיתים
נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ
(בניהול מיוחד)

מבוא

סקרנו את המידע הכספי המצורף של קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים של קרן נתיב, קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (להלן - "הקרן"), הכולל את המאזן התמציתי ליום 30 ביוני, 2017 ואת הדוחות התמציתיים על הכנסות והוצאות והתנועה בקרן הפנסיה לתקופה של שישה ושלושה חודשים שהסתיימו באותו התאריך.

ההנהלה אחראית לעריכה ולהצגה של מידע כספי לתקופות ביניים אלה, בהתאם לתקן חשבונאות 14 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות "דיווח כספי לתקופות ביניים", בהתאם להנחיות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר לגבי קרנות פנסיה ותיקות להן מונה מנהל מיוחד (להלן—"הנחיות הממונה") ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן - "התקנות"). אחריותנו היא להביע מסקנה על מידע כספי לתקופות ביניים אלה בהתבסס על סקירתנו.

היקף הסקירה

ערכנו את סקירתנו בהתאם לתקן סקירה 1 של לשכת רואי חשבון בישראל "סקירה של מידע כספי לתקופות ביניים הנערכת על ידי רואה החשבון המבקר של הישות". סקירה של מידע כספי לתקופות ביניים מורכבת מבירורים, בעיקר עם אנשים האחראים לעניינים הכספיים והחשבונאיים, ומיישום נהלי סקירה אנליטיים ואחרים. סקירה הינה מצומצמת בהיקפה במידה ניכרת מאשר ביקורת הנערכת בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל ולפיכך אינה מאפשרת לנו להשיג ביטחון שניודע לכל העניינים המשמעותיים שהיו יכולים להיות מזוהים בביקורת. בהתאם לכך, אין אנו מחוויים חוות דעת של ביקורת.

מסקנה

בהתבסס על סקירתנו, לא בא לתשומת ליבנו דבר הגורם לנו לסבור שהמידע הכספי הנ"ל אינו ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם לתקן חשבונאות 14 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, בהתאם להנחיות הממונה ובהתאם לתקנות.

מבלי לסייג את מסקנתנו הנ"ל אנו מפנים את תשומת הלב לנושאים כדלקמן:

- א. לאמור בביאור 4 לדוחות כספיים ביניים אלו ולביאורים 1א ו-11 לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016 בדבר התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף.
גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום המאזן בכ-18,020 מיליוני ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2016 בכ-18,294 מיליוני ש"ח).
- אומדן הסיוע הממשלתי וכרית הביטחון ליום 30 ביוני, 2017 מכסה את מלוא סכום הגרעון.
- ב. לאמור בביאור 5 לדוחות כספיים ביניים אלו בדבר התפתחות תביעות משפטיות שהוגשו נגד הקרן ומפורטים בביאור 15 לדוחות הכספיים השנתיים המבוקרים של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2016.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

מאזנים

ליום 31 בדצמבר	ליום 30 ביוני		
	2016	2017	
מבוקר	בלתי מבוקר		
	באלפי ש"ח		
			נכסים
			רכוש שוטף
1,077,938	231,756	299,345	מזומנים ושווי מזומנים
42,044	32,842	40,917	חייבים ויתרות חובה
1,119,982	264,598	340,262	
			השקעות
			אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן:
428,205	432,124	499,232	עלות מתואמת
170,061	198,673	198,182	סבסוד ממשלתי
598,266	630,797	697,414	
-	143	-	ניירות ערך שאינם סחירים
65,551	370,479	149,358	ניירות ערך סחירים
		300,300	פיקדונות והלוואות
17,343	13,700	17,343	מקרקעין
681,160	1,015,119	1,164,415	סך כל ההשקעות
5,088	4,946	5,050	רכוש אחר
124,000	139,000	125,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים
1,930,230	1,423,663	1,634,727	סך כל הנכסים
			בניכוי - התחייבויות אחרות
883	737	1,465	מעסיקים
78,114	74,838	77,880	התחייבויות שוטפות אחרות
78,997	75,575	79,345	סך כל ההתחייבויות
1,851,233	1,348,088	1,555,382	סך כל הנכסים, נטו

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים**

מאזנים

ליום 31 בדצמבר 2016 מבוקר	ליום 30 ביוני		
	2016	2017	
	בלתי מבוקר באלפי ש"ח		
-	-	-	התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (ביאור 5)
19,851,000	21,374,000	19,252,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(969,000)	(1,047,000)	(798,000)	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בעתיד
(16,023,767)	(17,339,912)	(16,029,618)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
(1,007,000)	(1,639,000)	(869,000)	סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
1,851,233	1,348,088	1,555,382	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד ממשלתי וסיוע ממשלתי
			גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי
(18,833,000)	(18,833,000)	(18,294,000)	יתרת גרעון לתחילת תקופת הדוח
1,054,000	23,000	8,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון
(460,000)	(1,554,000)	331,000	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות
(55,000)	-	(65,000)	
(18,294,000)	(20,364,000)	(18,020,000)	יתרת גרעון לסוף תקופת הדוח
			סיוע ממשלתי
			סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:
165,000	174,000	200,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
888,000	810,000	921,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
15,860,000	16,651,000	16,118,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
1,007,000	1,639,000	869,000	סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
123,000	133,000	126,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים
251,000	957,000	(214,000)	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
18,294,000	20,364,000	18,020,000	
-	-	-	יתרת גרעון לסוף התקופה לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
1,851,233	1,348,088	1,555,382	סך הכל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי ויתרת גרעון

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.

יחזק סבן
מנהל אגף דווח

אלי לוי
מנהל חטיבת הכספים

יואב בן אור
המנהל המיוחד

24 באוגוסט, 2017
תאריך אישור
הדוחות הכספיים

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים**

דוחות הכנסות והוצאות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שישה חודשים שהסתיימה ביום 30 ביוני		לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 30 ביוני	
	2016	2017	2016	2017
מבוקר	בלתי מבוקר			
אלפי ש"ח				

					הכנסות
84	(9)	120	(4)	54	ממזומנים ושווי מזומנים
מהשקעות:					
15,132	34,854	42,129	14,111	7,508	מניירות ערך שאינם סחירים, נטו
1,920	172	388	73	167	מניירות ערך סחירים, נטו
		300		180	מפקדונות והלוואות
3,646	(3)	(1)	(3)	(1)	ממקרקעין ורכוש קבוע
20,698	35,023	42,816	14,181	7,854	
85	7	422	3	315	הכנסות אחרות, נטו
20,867	35,021	43,358	14,180	8,223	סך כל ההכנסות
הוצאות					
11,491	5,599	4,951	2,986	2,022	הוצאות הנהלה וכלליות
9,376	29,422	38,407	11,194	6,201	עודף הכנסות (הוצאות) נטו - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.

**נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים**

ביאורים לדוחות הכספיים ביניים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שישה חודשים שהסתיימה ביום 30 ביוני		לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 30 ביוני		
	2016	2017	2016	2017	
מבוקר	בלתי מבוקר				
	אלפי ש"ח				
1,645,580	1,645,580	1,851,233	1,502,543	1,713,822	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת התקופה
תוספות לנכסים					
דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:					
148,361	65,517	70,923	30,629	37,118	פנסיות יסוד ומקיפה
9,376	29,422	38,407	11,194	6,201	עודף הכנסות (הוצאות), נטו - עובר מדוחות הכנסות והוצאות
תקבולים אחרים והעברות					
11,806	-	-	-	-	סיוע שנתקבל או נצבר בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
850,000	-	-	-	-	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
-	-	8,278	-	4,494	תקבולים בגין פרישה מוקדמת
11,941	7,970	2,682	4,310	1,929	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
21,630	10,668	12,548	5,305	7,186	תקבולים מקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(9,000)	6,000	1,000	3,000	2,000	שינוי בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה
1,044,114	119,577	133,838	54,438	58,928	סך הכל תוספות לנכסים, תקבולים ואחרים והעברות
תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות					
(812,726)	(404,191)	(408,735)	(202,327)	(205,214)	לגמלאים, נכים ושירים, נטו
(13,396)	(7,255)	(4,458)	(3,676)	(2,047)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(12,339)	(5,623)	(16,496)	(2,890)	(10,107)	העברות לקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
(838,461)	(417,069)	(429,689)	(208,893)	(217,368)	סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
205,653	(297,492)	(295,851)	(154,455)	(158,440)	תוספות (קיטון) לנכסים, נטו
1,851,233	1,348,088	1,555,382	1,348,088	1,555,382	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף התקופה

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים ביניים.

ביאור 1: - כללי

דוחות כספיים אלה נערכו במתכונת מתומצתת ליום 30 ביוני, 2017 ולתקופה של שישה ושלושה חודשים שהסתיימו באותם תאריכים (להלן- דוחות כספיים ביניים).

יש לעיין בדוחות אלה בהקשר לדוחות הכספיים השנתיים של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2016 ולשנה שהסתיימה באותו תאריך, ולביאורים אשר נלוו אליהם (להלן- הדוחות הכספיים השנתיים).

ביאור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

הדוחות הכספיים ביניים נערכו על פי כללי החישוב והדיווח כמתחייב לצורך עריכת דוחות כספיים לתקופות ביניים בהתאם לתקן חשבונאות 14 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, בהתאם להוראות הממונה על רשות ההון, ביטוח וחסכון שבמשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל) התשכ"ד-1964.

הדוחות הכספיים ערוכים לפי כללי החשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה ובתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים.

ביאור 3: - הלקן פרטים על מדד המחירים לצרכן ושער החליפין של הדולר של ארה"ב ושיעורי השינוי שחלו בהם:

שער החליפין היציג של דולר ארה"ב	המדד הידוע (בנקודות *)	ליום
3.496	222.2	30 ביוני, 2017
3.846	220.5	30 ביוני, 2016
3.845	220.7	31 בדצמבר, 2016
%	%	שיעורי השינוי בתקופה
(9.08)	0.70	יוני 2017 (6 חודשים)
(1.44)	(0.40)	יוני 2016 (6 חודשים)
(3.74)	0.90	יוני 2017 (3 חודשים)
2.12	0.51	יוני 2016 (3 חודשים)
(1.46)	(0.30)	דצמבר 2016 (12 חודשים)

(* המדד לפי בסיס ממוצע 1993 = 100.

א. הערכת ההתחייבות האקטוארית

ההתחייבויות הפנסיוניות חושבו על בסיס הערכה שבוצעה על ידי האקטוארית ויקטוריה פטשניקוב לדוח האקטוארי ליום 31 בדצמבר, 2016. כמו גם את ההתאמות ליום 30 ביוני 2017. ההתחייבויות הפנסיוניות מחושבות לפי ריבית היוון על פי טבלת ריביות משתנה לאורך השנים בהתאם לתשואת אג"ח ממשלתיות שנבחרו כמדגם מייצג, אשר משקפות תשואות חסרות סיכון הצפויות לאורך התקופה להלן:

1. הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות והכנסות מדמי גמולים עתידיים חושבו על בסיס התזרימים אשר שימשו לחישוב ההתחייבויות האקטואריות של המאזן השנתי האחרון של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2016. לצורך התאמת הנתונים לתום התקופה המדווחת בוצעו התאמה ומידוד של התזרימים הנ"ל ליום 30 ביוני, 2017.
2. מאחר שהחישוב מתבסס על תזרים סך כל ההתחייבויות, לא ניתן לפרט את המרכיבים השונים של ההתחייבויות ולא ניתן להפריד בין התחייבויות צבורות לבין התחייבויות שעתידות להצטבר, לפיכך הוצגו סך כל ההתחייבויות בסכום אחד לאחר ניכוי דמי גמולים עתידיים.
3. השינוי בגרעון בתקופה נובע בעיקר מהשפעות התשואה והשינוי בווקטור הריביות על הנכסים ועל ההתחייבויות הפנסיוניות.

ב. כיסוי גרעון הקרן

אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרן צפויה לקבל לפי הוראות החוק, היה לה גרעון אקטוארי שגובהו נאמד 18,020 מיליוני ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2016 סך כ- 18,294 מיליוני ש"ח). מרבית השינוי בגרעון זה נובע מהשינוי בווקטור הריביות ומהתשואה שהושגה בפועל מהשקעות הקרן לעומת התשואה החזויה. אומדן הסיוע הממשלתי ליום 30 ביוני, 2017, מכסה את מלוא סכום הגרעון.

- ג. ביום 29 באוגוסט 2013 הורה הממונה על רשות ההון, ביטוח וחסכון על עדכון לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. ביום 30 בדצמבר 2014 הורה הממונה על עדכון נוסף של לוח תזרים המזומנים לסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה, וזאת בשל נסיבות מיוחדות הנוגעות לתקציב המדינה לשנים 2013 ו-2014.
- ד. במאזן האקטוארי הוקצה הסיוע כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ואישור הממונה על רשות ההון, ביטוח וחסכון.

ה. כרית ביטחון לקרנות

כאמור בביאור 11 לדוחות הכספיים השנתיים, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לכרית ביטחון, אשר מעמידה להן המדינה, ואשר נועדה להגן על עמיתים וגמלאי הקרנות מפני תנודתיות בתשואות חסרות סיכון. אופן חלוקת הסכומים מכרית הביטחון לכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר, נעשית כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו, הוא זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על רשות ההון, ביטוח וחסכון כאמור במכתבו למנהל המיוחד מיום 27 באוגוסט 2013.

הוספת כרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגרעון ולא תיצור עודף.

- ❖ נכון ליום המאזן, השווי ההוגן של תקרת כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון מהוון בווקטור הריבית הוא כ-28,328 מיליוני ש"ח.
- ❖ ערך פיצוי העבר ליום המאזן בגין כרית הביטחון עבור התקופה מינואר 2009 עד 30 ביוני, 2017 ועומד על סך של כ-30,832 מיליוני ש"ח (כ-171 מיליוני ש"ח לקרן).
- ❖ סך הפיצוי המחושב מתוך כרית הביטחון לכל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הגיע ביום 30 ביוני, 2017 - לכ-17,138 מיליוני ש"ח (כ-869 מיליוני ש"ח לקרן).

ביאור 5: - התחייבויות תלויות ותביעות

בתקופת הדוח חלו עדכונים בחלק מההליכים המשפטיים שנזכרו בביאור מס' 15 לדוחות הכספיים השנתיים, כמפורט להלן:

א. טיוב נתונים (ביאור 15 ג):

בדיוני ההוכחות שהתקיימו נשמעו כל העדים והמומחים וניתנה החלטה בדבר הגשת סיכומי הצדדים.

ב. עתירת קרן הפנסיה עתודות וקרן הע"ל ואח' נגד שר האוצר, קרנות הפנסיה הותיקות שבהסדר ואח' – בעניין כרית הביטחון (ביאור 15 ז):

בתאריך 29.1.2017 התקבלה הצעת חוק ממשלתית והסתיימו הליכי החקיקה בנושא. בנסיבות העניין, באפריל 2017 נמחקה העתירה ללא צו להוצאות.

ג. ארז עברי נ' נתיב ומבטחים (ביאור 15 י):

ביום 30.9.14, הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב, על ידי ארז עברי כנגד נתיב, מבטחים וחברת נמלי ישראל, תביעה למתן פסק דין הצהרתי לפיו בהתאם לתקנון האחיד (ולפי הבטחות המעסיק) הוא זכאי לקצבה משותפת המחושבת כולה לפי שכרו האחרון בחברת נמלי ישראל ותביעה כספית על סך 266,000 ש"ח (סכום הפרשי הקצבה נכון למועד התביעה). התובע טען כי לפי התקנון האחיד סכום קצבתו צריך להיות גדול יותר מזה שחישבו הקרנות.

התובע פרש לגמלאות בהגיעו לגיל 67 בחודש אוגוסט 2011 ומאז פרישתו הוא זכאי לקבלת קצבת זקנה מנתיב כקרן משלמת בהשתתפות מבטחים. בהתאם לתקנון האחיד גמלתו החודשית של התובע הינה 18,980.58 ש"ח. בתצהירו, טען התובע לראשונה כי התקנון האחיד אינו גובר על תקנות הרציפות הקודמות וכי אין התקנון האחיד או חוק רגיל כלשהו יכול לפגוע בזכויותיו הפנסיוניות. לפיכך, טען התובע כי הוא זכאי לגמלה חודשית בסך של 25,981 ש"ח וזאת בהתאם לחישוב שנעשה על פי תקנות קרנות הפנסיה עובר להתקנת התקנון האחיד.

סעיף 3 לחוק להגנה על השקעות הציבור בישראל בנכסים פיננסיים, התשמ"ד-1984 (להלן – חוק ההגנה) קבע, כי שינוי חקיקה המפקיע או משנה לרעה את הזכויות בקופות גמל צריך להיעשות ברוב של חברי הכנסת. חוק הפיקוח המתוקן שהתקבל בכנסת בישיבתה מיום 28.5.2003, ושעל פיו נקבע התקנון האחיד, התקבל ברוב של 39 מול 2 שהתנגדו.

לטענת התובע, החוק, שהסמיך את המפקח להתקין את התקנון האחיד לא הסמיך אותו להרע את התנאים של העמיתים, משום שלא התקבל ברוב של חברי הכנסת, ומכאן, שלפי חוק ההגנה על השקעות הציבור, יש לבטל כל סעיף בתקנון האחיד שפוגע בזכויות עמיתים.

עמדת הקרנות היתה כי אף שחקיקת פרק ז' 1' לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן – חוק הפיקוח), התקבלה ברוב של 39 ח"כים מול שני מתנגדים, אין בהוראות פרק זה והוראות התקנון האחיד שקבע המפקח על הביטוח מכוחו ולפי הוראותיו, משום פגיעה בהוראות חוק ההגנה. בין הנימוקים נטען שהוראות פרק ז' 1' והתקנון האחיד לא הרעו את תנאי ההשקעות של העמיתים, שכן כנגד ההקטנה בזכויות העמיתים באה הטבה עצומה גדולה לאין שיעור מאת הממשלה – סיוע כספי אדיר לקרנות ובכך הוטב מצבו של התובע. לולא הסיוע הממשלתי, היתה קרן נתיב בה התובע מבוטח קורסת שנים אחדות לפני פרישתו.

עוד נטען, בין היתר, כי הוראות חוק ההגנה אינן רלוונטיות אף משום שבקרן פנסיה הזכויות אינן קבועות אלא כפופות להוראותיו של תקנון דינמי מטבעו הכפוף לשינויים, וכן שהתוצאה של פסילת פרק ז' 1' או של התקנון האחיד היא הרת אסון שכן בלא החלת התקנון האחיד, לא תהייה הקרנות זכאיות לסיוע הממשלתי לפי חוק הפיקוח. עמדת הקרנות נתמכה גם על ידי עמדות המדינה והכנסת שהובאו בפני בית הדין והצביעו גם על הקשיים החוקיים והחוקתיים הכרוכים בפרשנות של התובע.

ביום 10 במאי 2017 קבע בית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע "כי התנאים שנקבעו בתקנון האחיד הרעו את התנאים שהיו לתובע אצל הנתבעות. הרעת תנאים זו לא זכתה להסכמת רוב של חברי הכנסת." בית הדין פסק כי במקרה דנן יש לשלם לתובע את הגמלה בהתאם לתקנות שהיו בתוקף עובר להתקנת התקנון האחיד.

אף שפסק הדין מתייחס לכאורה אך לתובע, למעשה קביעותיו מובילות לביטול הוראות התקנון האחיד, לביטול הוראות חוק הפיקוח הרלוונטיות ולהפסקת הסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מאחר שתנאי להעברתו הוא החלת התקנון האחיד בהן.

ביאור 5: - התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ג. ארז עברי נ' נתיב ומבטחים (ביאור 15 י'): (המשך)

יישום פסק הדין לכלל העמיתים עלול להביא למצב בו ייווצר גרעון משמעותי שלא יאפשר לקרנות לעמוד בהתחייבויותיהן כלפי העמיתים. הקרנות סבורות שפסק הדין לוקה, בין השאר, בהתעלמות מהתוצאות של קביעותיו על מצבן הכלכלי והאקטוארי של כלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר ועל זכויות כלל עמיתי הקרנות, הגמלאים ואלה שטרם פרשו.

ביום 8.6.2017 הוגש ערעור מטעם מבטחים ונתיב לבית הדין הארצי לעבודה, כאשר הקרנות טוענות בהרחבה כי פסק הדין שגוי מיסודו. במקביל להגשת הערעור, הוגשו בקשות להתייצבות היועץ המשפטי לממשלה או הממונה על שוק ההון כצד להליך וכן בקשה לעיכוב ביצוע.

ביום 25.6.2017 נתן ביה"ד החלטה המורה על עיכוב ביצוע פס"ד עד להכרעה בערעור. טרם התקבלה עמדת היועץ המשפטי לממשלה בדבר כוונתו להתייצב בהליך. דיון בערעור נקבע ליום 27.3.2018.

לדעת היועצים המשפטיים לפסק הדין ולהכרעה שניתן בערעור תהיה השפעה מהותית על כלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

ד. תביעת יהושע לדור נ' עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית

ביום 21.5.2017 התקבלה בקרנות הפנסיה בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד הקרנות שנועדה לחול על עמיתי הקרנות (עובדי רשויות מקומיות וגמלאים שפרשו מעבודתם ברשויות המקומיות) אשר צברו זכויות בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וחל על זכויותיהם הפנסיוניות הסכם הרציפות בין הקרנות הוותיקות לרשויות המקומיות משנת 1975. הסעד המבוקש בבקשה הינו כי יש ליישם על עמיתים אלה את הלכת קוריציקי.

בהלכת קוריציקי נקבע כי עובדי המדינה עליהם חל הסכם הרציפות בין הקרנות למדינה זכאים כי חישוב שכרם הקובע לפנסיה בקרנות הפנסיה יהיה על פי שיטת התקנון האחד, כאשר הקרנות יתחשבו בכל תקופת ביטוחם לרבות תקופת עבודתם במדינה כאילו תקופה זו בוטחה בקרנות.

לדעת הקרנות הלכת קוריציקי כפי שנפסקה בבית המשפט העליון הינה ייחודית לעובדי המדינה, אשר נקבע לגביהם כי הוראות הסכם הרציפות נובעות מחוק שירות המדינה (גמלאות) ומכאן מעמדו המיוחד של ההסכם.

לדעת הקרנות לאור פסיקת בית המשפט העליון, נכון יהיה לאבחן בין זכויות עובדי המדינה לבין זכויות עובדי הרשויות המקומיות, באשר מקורו של הסכם הרציפות שבענייננו איננו נובע ממקור חוקי כלשהו אלא ממקור הסכמי הנוגע ליחסי העבודה ברשויות המקומיות.

לפיכך אין להוראות הסכם הרציפות עם הרשויות המקומיות את אותה חסינות שניתנה להסכם הרציפות עם המדינה והוראותיו נסוגות מפני הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, אשר קובע מפורשות כי הוראות התקנון האחד ופרק 12 לחוק הפיקוח, גוברים על כל הסכם או הסדר לרבות הסכם קיבוצי.

ה. תביעת פנינה ברוט - בקשה להכיר כתובענה ייצוגית

הגב' פנינה ברוט הגישה תביעה נגד הקרנות, שעניינה משיכת כספים בתשלום חד פעמי תוך ויתור על זכאות לקצבה, בידי מבוטחים שהוכרו כזכאים לקצבת נכות בקרן בה הם מבוטחים וקיבלו ממנה קצבת נכות. בתביעה עותרים התובעים למתן סעד הצהרתי לפיו על הקרנות לאפשר לכל עמית שקיבל בפועל לא יותר מ-12 קצבאות נכות למשוך את הכספים הצבורים בחשבון, מבלי שינוכו מהם סכומי קצבאות הנכות ששולמו לו.

התביעה האישית של התובעים מסתכמת בכ-88,000 ש"ח. סכום התובענה הייצוגית עומד על סך של 854,000,000 ש"ח.

דיון הוכחות התקיים ביום 23.2.2017 ובחודש אפריל 2017, סמוך למועד בו היה על התובע להגיש את סיכומיו, ביקש התובע לעכב את הדיון בתיק עד להכרעת בית הדין ארצי לעבודה בעניין שדומה באחד מהיבטיו לעניין נשוא התביעה.

בהתאם לדעת היועצים המשפטיים של הקרן הסיכויים שהתביעה תוכר כתביעה ייצוגית קטן וסביר יותר שהבקשה תידחה.

ביאור 5: - התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ו. תביעת בית אל אלפרדו נ' מבטחים ונתיב (ביאור 15 ט')

בסוף חודש מאי 2017 פנה ב"כ התובע וביקש למשוך את הבקשה ללא צו להוצאות. בסיכומו של דבר נתנה הסכמת הקרנות לבקשתו והוגשה בקשה בהתאם. ביום 30.7.2017 נתן בית הדין החלטה המורה על מחיקת הבקשה לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית.

ז. בקשת שלמה הלוי ואברהם חביב לאישור תובענה כנגד מבטחים כתובענה ייצוגית

ביום 11.7.2017 הומצאה לקרנות הוותיקות בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד "עמיתים-קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר" וכנגד קרן מבטחים. טענת המבקשים הינה, כי הקרנות הוותיקות שבהסדר נושאות באחריות למעשיו של מר יצחק כהן בגין תקופת העסקתו בקרנות הוותיקות.

מר יצחק (צחי) כהן הינו עובד לשעבר של הקרנות הוותיקות, ששימש כמנהל תחום המניות בחטיבת ההשקעות למשך כ-7 שנים, עד לפיטוריו על ידי הקרנות עם היוודע דבר החקירה נגדו בשנת 2012. מר כהן הורשע בשנת 2015, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות חמורות מתחום ניירות הערך ונידון ל-3 שנות מאסר בפועל, וכן חויב בתשלום פיצוי לקרנות הוותיקות בסך של 1.5 מיליון ש"ח.

בבקשתם טוענים המבקשים, בין היתר, כי הקרנות התרשלו, הפרו את הוראות התקנון האחיד וכן הפרו חובות חקוקות בקשר עם ניהול כספי העמיתים, ולכן הן חבות באחריות מוחלטת, ישירה ושילוחית לנזקים שנגרמו לעמיתי הקרנות בגין מעשי התרמית בניירות ערך שביצע מר כהן. בגין ההפרות הנטענות, מבקשים העותרים להטיל על הקרנות הוותיקות שבהסדר תשלום פיצוי בסך של כ- 85 מיליון ש"ח, שישולם לעמיתי הקרנות בגין הנזקים שגרם מר כהן, כאמור.

הבקשה לאישור התובענה כיייצוגית הוגשה זה מקרוב והקרנות לומדות אותה ונערכות לטפל בה.

בכוונת הקרנות הוותיקות לפעול באפיקים המשפטיים הרלוונטיים העומדים לרשותן לצורך דחייתה של הבקשה.

ביאור 6: - הוצאות הנהלה וכלליות

במסגרת הניהול המשותף של קרנות הפנסיה שבהסדר משולמות חלק מההוצאות במרוכז עבור כל הקרנות. נערכת התחשבות בין הקרנות ונזקפות הוצאות על פי מודל שאושר.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שישה חודשים שהסתיימה ביום 30 ביולי		לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 30 ביולי		להן ההרכב:
	2016	2017	2016	2017	
מבוקר	בלתי מבוקר				
	אלפי ש"ח				
10,040	5,040	1,478	2,540	46	הוצאות דמי ניהול- ל"הראל קרנות פנסיה"
313	-	1,690	-	893	שכר ונלוות
389	296	974	333	571	הוצאות הנהלה וכלליות
681	263	618	113	385	מחשוב, נטו
68	-	191	-	127	פחת רכוש אחר
11,491	5,599	4,951	2,986	2,022	סה"כ

ביאור 7: - ההשגה בהעלאת גיל הפרישה לנשים

ביום 7.1.2004 קיבלה הכנסת את חוק גיל פרישה, שבו נקבע כי גיל הפרישה לגברים יועלה בהדרגה עד לגיל 67 וגיל הפרישה לנשים יועלה בהדרגה עד לגיל 64. העלאת גיל הפרישה, כאמור, היתה רכיב מרכזי בהסדר ההבראה של קרנות הפנסיה הוותיקות, שנחקק מספר חודשים קודם לכן. בהתאם לסיכום הדברים מיום 5 בינואר 2004, בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית דאז, תוקן סעיף 78ט(ב)(8) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) ונקבע כי ההפרש שבין התחייבויות הקרנות שבהסדר, אילו הועלה גיל הפרישה לנשים ל- 67, לבין התחייבויות הקרנות שבהסדר כשגיל הפרישה לנשים הוא 64, ימומן כולו ע"י הגדלת הסיוע הממשלתי, מעבר לסך של 78.3 מיליארד ש"ח הנקוב בסעיף 78ד(א)(1) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח).

כמו כן, היות שחוק גיל פרישה קבע כי העלאת גיל הפרישה לנשים תיעשה בשני שלבים, כאשר בשלב הראשון תבוצע העלאה מדורגת לגיל 62, שלאחריה תהיה השהיה של שנתיים עד ליום 31.12.2011, ובשלב השני תבוצע העלאה מדורגת עד לגיל 64, נקבע בסיכום הדברים שגם העלות בגין ההשהיה בת השנתיים, כאמור, תתווסף לסיוע הממשלתי הקיים וזאת בהתקיים תנאים מסויימים.

ביום 29.12.2010 וכן ביום 19.9.2016 נקבעו בידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, על דעת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, כללים לעניין חישוב והעברת הסיוע הממשלתי הנוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 67 והשהיית ההעלאה של גיל הפרישה למשך שנתיים, כאמור. כספים בגין הסיוע הנוסף האמור מועברים לקרנות החל משנת 2011.

בדצמבר 2011 נחקק תיקון מספר 3 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשהיה בת השנתיים בהעלאת גיל הפרישה לנשים ל- 64 תוארך ב- 5 שנים נוספות, קרי עד לסוף שנת 2016. כצעד משלים, תיקן בינואר 2012 הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 9 לתקנון).

בדצמבר 2016 נחקק תיקון מספר 5 לחוק גיל פרישה, ובו נקבע כי ההשהיה בהעלאת גיל הפרישה ל- 64 תוארך ב- 7 חודשים נוספים, קרי עד לסוף חודש יולי 2017. כצעד משלים, תיקן בינואר 2017, הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת את נספח א' לתקנון האחד (תיקון מספר 10 לתקנון).

משמעותה של השהיה זו של שבעה חודשים (תיקון מספר 10 לתקנון האחד) היא גידול בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר בסך כולל של כ- 158 מיליוני ש"ח. גידול זה מתווסף לגידול בהתחייבויות שנוצר עקב ההשהיה לתקופה של 5 שנים (תיקון מספר 9 לתקנון האחד), שעמד על כ- 1.9 מיליארד ש"ח כולל ריבית והצמדה. עלייה זו בהיקף ההתחייבויות של הקרנות שבהסדר, כתוצאה מתיקונים מס' 9 ו- 10 לתקנון האחד, אינה ממומנת על ידי סיוע ממשלתי נוסף או על ידי הפעלתו של מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בתקנון הקרן (נכון לעת הזו ובשל הוראות התקנון לעניין זה) ולכן מביאה לגידול בגירעון הקרנות שבהסדר לפני סיוע ממשלתי. משמעות קביעת גיל הפרישה לנשים על 62 באופן פרמננטי, הינו גידול נוסף בהתחייבויות הקרנות בהיקף של כ- 2.6 מיליארד ש"ח.

יצוין כי בהתאם לקבוע בסעיף 64 לתקנון האחד, גידול בהתחייבויות הנובע מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין העולה על 0.65% מסך ההתחייבויות, יכול ויביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

ביום 10.1.2017 פנו הקרנות במכתב לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים בבקשה להידרש לצעדים שיבטיחו את מניעת הגידול בהתחייבויות הקרנות שבהסדר ואת הסכנה כי זכויותיהם של העמיתים יופחתו וזאת באמצעות העברת סיוע נוסף לקרנות, אשר יכסה על הגידול בהיקף ההתחייבויות. ביום 20.3.2017 החליטה ועדת הכספים של הכנסת שגיל פרישת נשים לא יעלה אלא רק לאחר הגשת המלצות ע"י שר האוצר בנושא וקיום דיון בוועדה שתכריע בעניין. כמו כן הוחלט כי ככל שלא יוגשו המלצות, ברירת המחדל תהיה השארת גיל הפרישה על 62. בעקבות החלטה זו פנו הקרנות שבהסדר, ביום 26.3.2017, במכתב נוסף לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ולממונה על התקציבים ובו התריעו כי נוכח החלטת הוועדה הנ"ל דורשות הקרנות פיצוי בגין המשך השהיית העלאת גיל פרישת הנשים, אחרת לא יהיה מנוס מלהפחית את זכויות העמיתים בסכום של כ- 4.7 מיליארד ש"ח.

ביום 30.4.2017 הודיע שר האוצר ליושב ראש ועדת הכספים כי לאחר שבחן את המלצות הוועדה לבחינת גיל פרישה לנשים, ולאור ההשלכות הציבוריות הנרחבות שיש לכך, הרי שבטרם יקבל החלטה בעניין, הוא מבקש לקיים דיון בוועדת הכספים בעניין; לאחר שיקבל שר האוצר את כל המידע והעמדות הציבוריות שיוצגו בפני ועדת הכספים, הוא יקבל את החלטתו בעניין.

בעקבות דיוני המשך שהתקיימו בוועדת הכספים, תוקן ביום 24.7.2017 חוק גיל פרישה באופן שהופך את ברירת המחדל במנגנון הקבוע בסעיף 9 לחוק ולמעשה קובע כי גיל הפרישה לנשים ייוותר 62, אלא אם כן יוחלט אחרת. התיקון קבע כי החלטה כאמור תתקבל ע"י ועדת הכספים עד ליום 15.2.2018.

משמעותו המעשית של תיקון החוק האמור, בו נקבע כי ברירת המחדל תהיה אי העלאת גיל פרישה לנשים, היא כי על קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר לפעול בהתאם להנחת עבודה לפיה גיל הפרישה לנשים לא יועלה. מאזני הקרנות לרבעון השני חושבו בהתבסס על הנחה זו ובהתאם, הגידול בהיקף ההתחייבויות עמד על כ- 2.6 מיליארד נוספים. ככל שלא ינתן לקרנות סיוע כספי נוסף בשל אי העלאת גיל הפרישה, גידול ההתחייבויות בשל כך יחייב איזון אקטוארי והפחתת זכויות לעמיתי הקרנות, שאם לא כן ייווצר בהכרח סבסוד בין דורי נוסף בקרנות ההסדר.

בעקבות תיקון החקיקה, בוצעו פניות נוספות מטעם הקרנות לגורמים הרלוונטיים במשרד האוצר וברשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון. בשלב זה טרם הסתיימו הדיונים בנושא.